

Boekbespreking.

zijn, zal een stevige stap in die richting worden gedaan: deze stap, hij moge slechts de eerste zijn van een triomphanten opmarsch!

„Onze schrijvers worden in Holland gelezen.” Maar natuurlijk! Immers in Holland staan de zaken gansch anders. De jonge vlaamsche litteraire kunstenaars, die ook voor hun eigen ontwikkeling zooveel te danken hebben aan de maar weinig oudere hollandsche, vonden in Nederland het veld geploegd en geëgd, gereed het zuidelijke zaad te ontvangen. Heeft in Vlaanderen de nieuwe kunst moeite om door te dringen tot de notie des volks, in Nederland behoefde haar hardst zwoegende arbeid slechts kort van duur te zijn — ál te kort misschien; het is de zware arbeid die de zielen groot maakt — de geestelijke bewustwording en opleving, die in 1880 begon, en zich gelukkig nog altijd voortzet, zij het niet meer in de sferen der individueelste kunst misschien, die geestelijke opleving was al binnen weinige jaren zo ver, dat al wat er, zoo binnen- als buitenslands, werkelijk goeds en groots werd voortgebracht, ook als zoodanig werd erkend. Door een minderheid, natuurlijk, wie zou dat voorloopig anders verwachten? Zal het nog jaren of eeuwen duren, voordat de massa in staat is, en de zorgenvrije gelegenheid heeft — die twee voorwaarden zullen wel eigenlijk één zijn! — van het schoonste te genieten? Maar moet men, zoolang dit niet zoo is, afdalen tot wat nog niet kan klimmen, moet men zijn best doen voor ieder begrijpelijke kunst te maken? Ik geloof het niet. Men moet maar liever geduldig zijn en geen enkel ideaal verzaken, dunkt me — ook het allerindividueelste niet!

Karel van de Woestyne spreekt in de „Binnen leiding” *) van zijn nieuwe proza-boekje, dat voor mij ligt, van het „proefveld,” dat de onbewuste mensch — de „mensch vóór hij tot kennis kwam” — in zichzelf bezat. „Dit eigendom was een braak-land vol harde keiën, en vol slakken die, zooals men weet, belachelijk-gevoelige hoorntjes hebben.”

*) Deze individueele variatie, deze „afwijking” van het gewone „inleiding” lijkt mij niet verdedigbaar. Men leidt iets of iemand in of uit. Wat een „binnenleiding” is kan uw loodgieter of uw electrotechnicus u vertellen.

Ik neem deze beeldspraak over en wensch er den vlaamschen schrijvers geluk mee, dat zij, naast hun braak-land vol harde keiën, dat andere, dat tweelingsland vonden, waar... nu ja, waar de harde keiën ook al niet zeldzaam zijn, maar de slakken met de gevoelige hoornjes toch in vrij voldoende mate worden aangetroffen. Wat zou er wel van de jonge vlaamsche letterkunde hebben moeten worden zónder dat land?... Maar evenzeer wensch ik onszelven geluk met onze burenen, verheug ik mij er in, dat wij, vlaknaast ons eigen oude cultuurgebied, dat andere hebben, dat jonge, met zijn sterke verlangens en zijn heftigen strijd, en dat wij, behalve tot akker voor onze eigen, onze warm-eigen kunst, ook nog mogen dienen tot proefveld voor die weelderig-schoone, die bizondere en toch zoo krachtige gewassen uit het zuiden.

„Vóór de mensch tot kennis kwam, bezat hij, tot proef-veld waar hij den rijken wasdom der gemeenplaats in zaaien zou, zich zelven.” Gij merkt, lezer, dat ik de geleende beeldspraak niet gebruiken kon zonder haar eenigermate te forceeren...

„Als gij zult trachten, lezer in deze laatkomende eeuw geboren, u eenigs-zins Adamisch te gevoelen, zult ge wellicht in dit boekje, als in een reisgids, leeren, dat gij niet de eerste waart, om u aan zulke proef-neming te wagen. De schrijver van volgende stukjes weet zich-zelf te zijn een vóór-historisch proefveld — men ontdekt er nog alle dagen! — vol onverduwbare en weinig-voedzame keiën, en waarlijk-al-te-gevoelige slakken. En hij is er haast fier om.”

„Afwijkingen” heeft Van de Woestyne dit boekje genoemd. Hij heeft gemeenplaatsen gezaaid in het proefveld van zijn ziel, en zie — wat er uit groeide bleek inderdaad ten zeerste af te wijken van de soort. En het is niet bepaald een wonder. De aard van het proefveld zelf week ook wel eenigermate van de gewone af. De menschenwereld is nog zoo dichtelijk niet, of wij mogen Karel van de Woestyne gerust een heel bizondere misschien wel een sprongvariatie noemen, een zonderlinge abnormaliteit. Goddank maar, dat er zulke abnormaliteiten bestaan.

Moet ik u nu, in deze mijne re-censie —